

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัว
ของ นายเฉลิมพล เอกอรุ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๘ - ๒๙/๒๕๕๕

เรื่องพิจารณาที่ ๑๖/๒๕๕๕

เรื่องพิจารณาที่ ๔๔/๒๕๕๕

วันที่ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ บัญญัติไว้ การมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศมีมาช้านานตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน แม้ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ยังคงรูปแบบการมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ พระมหากษัตริย์ของไทยมีสถานะสูงส่งทั้งทางศาสนาและสังคม มีนิตินามประเพณีที่มีมายาวนาน แต่ก็มีจิตใจที่ใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นที่เคารพรักของประชาชนอย่างยิ่ง เพราะพระราชกรณียกิจนานัปการที่ทรงประกอบเพื่อประชาชน โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระประมุของค์ปัจจุบัน ซึ่งทรงมีคุณูปการต่อประเทศและประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่งในทุก ๆ ด้าน พระมหากษัตริย์ของไทยทรงมีความผูกพันทางจิตใจอย่างใกล้ชิดกับประชาชน ประชาชนโดยทั่วไปจึงมีความเคารพศรัทธาและจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแน่นแฟ้นและสูงสุด การเคารพยกย่องและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ของไทยมีมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งตามโบราณราชประเพณีและนิติประเพณี อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของประเทศไทย ที่ไม่มีประเทศใดเหมือน อาจกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์ของไทยทรงเป็น “พ่อ” ที่คนไทยมีความรัก ความผูกพัน ความเทิดทูน ความสัมพันธ์ระหว่างประมุขของรัฐกับประชาชนเช่นนี้มีมากกว่าในสังคมหรือประเทศอื่น ๆ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด ๒ พระมหากษัตริย์ ซึ่งวรรคหนึ่งบัญญัติว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” จึงเป็นผลจากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและจริยธรรมอันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของประเทศไทยนี้เอง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ เป็นบทบัญญัติที่รับรองสถานะของพระมหากษัตริย์ในลักษณะของสถาบันและประมุขของประเทศว่า ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงสุด ผู้ใดจะละเมิด กล่าวหา หรือฟ้องร้องพระองค์ในทางใด ๆ มิได้ นอกจากนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ก็เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดทางอาญาที่เสริมให้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ประมวลกฎหมายอาญานั้น เป็นกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดและโทษทางอาญา โดยมีความมุ่งหมายที่จะควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในสังคมด้วยความเรียบร้อย เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยทางสังคม รักษาความสงบสุขให้แก่สมาชิกของสังคมโดยส่วนรวมอันจะเป็นการรักษาโครงสร้างของสังคมให้มีความมั่นคง ประมวลกฎหมายอาญาใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือจัดการกับผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันสังคม ปราบปรามอาชญากรรม แก้อั้วผู้กระทำความผิด เพื่อตอบแทนและชดใช้แก่ผู้เสียหาย และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นบทบัญญัติในภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด ๑ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี” เป็นบทบัญญัติที่คำนึงถึงสถานะของบุคคลที่ถูกกระทำ คือ พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นประมุขของประเทศ อันเป็นที่เคารพสักการะของประชาชน การกระทำความผิดตามมาตรานี้ย่อมเป็นการทำร้ายจิตใจและก่อให้เกิดความขุ่นเคืองขึ้นในหมู่ประชาชน ที่อาจจะนำมาซึ่งความแตกแยกและความขัดแย้งขึ้นภายในประเทศ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรได้ การหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ย่อมถือว่าเป็นความผิดพิเศษ เนื่องจากสถานะพิเศษที่ทรงเป็นประมุขของประเทศ การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ย่อมเป็นการละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ อีกประการหนึ่งด้วย ส่วนการที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ นี้ ให้ความคุ้มครองแก่พระราชินี ก็ด้วยทรงเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์อย่างสำคัญและมีส่วน

ถวายความอนุเคราะห์หรือสนองพระราชภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่พระมหากษัตริย์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ได้ผลเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ส่วนรัชทายาทก็จะเป็นองค์ผู้สืบราชสมบัติที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ในอนาคต และสำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็เพราะเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ประมุขแทนพระมหากษัตริย์เป็นการชั่วคราว รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษแตกต่างกับหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา

ดังนั้น จึงไม่มีมูลกรณีที่จะอ้างว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ ได้

ปัญหาว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง หรือไม่นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป โดยมาตรา ๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ส่วนวรรคสองบัญญัติว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” หลักนิติธรรมไม่ใช่เป็นเพียงการปกครองโดยกฎหมาย แต่เป็นการปกครองที่มีหลักธรรมแห่งกฎหมายด้วย หลักนิติธรรมต้องการเห็นกฎหมายและการใช้กฎหมายในสังคมมนุษย์เป็นไปโดยถูกต้องโดยธรรม จึงกล่าวได้ว่าหลักนิติธรรมเป็นศีลธรรมหรือธรรมะของกฎหมายและระบบกฎหมาย เป็นตัววัดว่ากฎหมายฉบับใด การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล สอดคล้องกับหลักศีลธรรมหรือธรรมะที่ควรจะเป็นหรือไม่

สำหรับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ไว้เป็นพิเศษอันเนื่องมาจากสถานะพิเศษของบุคคลที่ถูกกระทำเหล่านั้น ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หลักการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงมีความสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองพระมหากษัตริย์ที่เป็นสถาบันและพระประมุขของประเทศไทย รวมทั้งบุคคลผู้มีสถานะพิเศษ ซึ่งการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร การกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ จึงเป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน สอดคล้องกับหลักนิติธรรมที่ถือว่าเป็นศีลธรรมหรือธรรมะของกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง

ส่วนปัญหาว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่ นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา ๒๙ อยู่ในส่วนที่ ๑ บททั่วไป เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ รับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายดังกล่าว ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ อยู่ในส่วนที่ ๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล และสื่อมวลชน โดยวรรคหนึ่ง รับรองว่าบุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น วรรคสองกำหนดว่า การจำกัดเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษา ความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิด และโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นการบัญญัติลักษณะความผิดเป็นพิเศษ แตกต่างจากความผิดฐานหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา เป็นมาตรการของรัฐที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสถาบัน พระมหากษัตริย์และบุคคลผู้มีสถานะพิเศษ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งการกระทำความผิด ดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงเป็นบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เข้าเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ วรรคสอง ในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ โทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ก็เป็นการกำหนดเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ ที่รับรองสถานะของพระมหากษัตริย์มีผลใช้ในทางปฏิบัติ เป็นการจำแนก การกระทำความผิดที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับสถานะของบุคคลผู้ถูกระทำ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา

ดังกล่าว ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นบทบัญญัติที่ใช้เป็นการทั่วไป ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งไม่ได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี บุคคลทุกคนยังมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

นายเฉลิมพล เอกอรุ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ